

נועם שיח אודות הלכה ומנהג, מורשת ומסורת בני תימן, ועל שלשלת בלתי פוסקת של העברת התורה במשך אלפיים שנות גלות,

שקיימנו במיוחד לקראת יומא דהילולא של ראש רבני תימן

הגאון הצדיק מארי יחיא צאלה זצוק"ל

מחבר ספרי שו"ת 'פעולת צדיק' ועץ חיים' ועו"ס, שחל בכ"ח בניסן,

כפי ששמענו במעונו של גדול פוסקי עדת תימן

הגאון הנודע רבי יצחק רצאבי שליט"א

ראש מוסדות ובד"ץ 'פעולת צדיק' בני ברק, וממקימי עולה של תורה

ביהדות תימן המעטייה, אשר מצודתו התורנית פרוסה על כל

מנהגי ומסורות יהדות תימן ■ הלך בסערות תימן

מענה לכל שואל בכל נושא בתורה, מיניה וביה, כמאן דמנחא בכיסתיה, ועל הרוב ככתבו וכלשונו.

במסגרת פעולותיו הגדולות והנצורות של הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א להתחרות עטרת 'מסורת תימן' ליושנה, הוא עושה את דרכו מדי יום לקצוות הארץ להשמיע דבר ד' זו הלכה בשיעוריו המיוחדים הנמסרים בריכוזי בני העדה בכל רחבי הארץ המצפון ועד הדרום. בשיעורים אלו מחזק את המנהגים המיוחדים של עדת תימן, ומעמיק בשורשי השינהגה בדברי הגמרא והפוסקים עד להלכה הפסוקה כפי שנהוגה בקרב בני תימן.

מסורת של אלפי שנים שנשתמרה

כֹּף מוֹי שְׂיֹדֵעַ מֵנֵט עַל קוֹרוֹת יְהוּדֵי תֵימָן בְּמִשְׁךְ כֹּף שְׁנֵת הַגְּלִיּוֹת, מֵתַפְּלֵא וְשׂוֹאֵף: כִּיצַד הַצְּלִיחוּ רַבְּנֵי הָעֵדָה וְחַכְמֵיהָ לְהַעֲבִיר דּוֹר אַחֵר דּוֹר — אֲלֵפֵי שָׁנִים — מִסּוֹרֵת יְהוּדֵית שְׂכּוֹן, שֶׁלִּשְׁלֹשׁ דּוֹרוֹת שִׁלְּא פִּסְקָה וְלֹא אִיבְדָה מְזוּדְרָהּ: כִּיצַד נִשְׁתַּמְרוּ הַמְּנַהֲגִים לְעַל כֹּף שְׂיֹנֵי בִּפְרֵט לְאֹרֶץ הַנְּעוּבָה שִׁיְהוּדוֹת תֵימָן כִּכְלָה סִבֵּל רַב מַרְדִּיפוֹת הַגּוֹיִים וּמְעוֹנֵי וּמַחְסוֹר שֶׁהָיוּ מִנֵּת הַלֶּקֶם! הַכִּיצַד:

עֵנָה נְנוּבֵם שִׁיחֵו הַגְּרִי רִצְאָבִי שְׁלִיט"א: "הַיְחִידוּיּוֹת שֶׁל יְהוּדֵי תֵימָן הֵיחָה הַנִּיחּוֹק הַמוֹחֲלֵל שֶׁהֵם הַצְּלִיחוּ לִיצוֹר מִסְבִּיבָתָם וּלְבַרֵל אֵת עַצְמָם. זֶה הֵיחָה קְהִילָה סְגוּרָה שֶׁהִשְׁפִּיעוֹת הָעוֹלָם הַחִיצוֹן כִּמְעַט וְלֹא חָדְרוּ אֵלָיָה. דוֹקָא בְּשֵׁל הַרְדִּיפוֹת וְהַצָּרוֹת שֶׁסָּבְלוּ יְהוּדֵי תֵימָן, וְהַעוֹנֵי וְהַמְחַסְרוֹ שֶׁהָיוּ מִנֵּת הַלֶּקֶם כֹּל הַשָּׁנִים הַלָּלוּ, וְגַם בְּשֵׁל הַנִּיחּוֹק מִשְׁאֵר יְהוּדוֹת הָעוֹלָם — דוֹקָא בְּשֵׁל כֶּךָ נִשְׁתַּמְרוּ מִסּוֹרֵת הַקְּהִילָה וּמְנַהֲגֵיהָ דּוֹר אַחֵר דּוֹר.

כְּרַאבִּי מְקוֹדֵשׁ בְּעִיר רִצְאָבָה, עִיר שֶׁל חַכְמִים וְשֵׁל סוֹפְרִים, הִידוּעָה לִמְרַחֲקִים כִּמְקוֹם רִיבּוֹץ תּוֹרָה, שִׁמְנָה יֵצֵא הוֹרָאָה בְּדַבְרֵי ה' זֶה הִלְכָה לְכָל סְבִיבוֹתֶיהָ, וְבֵית דִּין קָבוֹעַ בָּהּ לְכָל עֵינֵי דַת וְדִין, כּוֹלֵל חֲלִיצוֹת וְגִיטִין. עֲלֵיהָ אִמְרוּ דּוֹרְשֵׁי רְשׁוּמוֹת, רִצְאָבָה רֹאשֵׁי תִיבוֹת רִצְבָם צִדִיקִים אֲצֵשִׁים בְּעֵלֵי הָעִיר.

מֵאֵרֵי נִיִּסִים הֵיחָה כִּמְלֵאךְ בְּדַמּוֹת אֵישׁ מוֹרֵם מַעַם, גְּדוֹל בְּתוֹרָה וּבִירָאָת שְׁמִים, גְּדוֹל בְּמַדּוֹת תְּרוּמִיּוֹת, אֲצִיל־רִיחַ וְעֵדִין נֶפֶשׁ, שֶׁהֶאֱצִיל מֵהוֹדוֹ וּמִתּוֹרָתוֹ עַל כָּל הַסּוֹכְבִים אוֹתוֹ, לַמְרוֹת שֶׁהִסְתִּיר אֵת גְּדוּלוֹתָיו וְהִתְנַהֵג עִמָּהֶם כְּאֹדֵר מֵהֶם. הוּא הֵיחָה בְּעַל זְכוּן מוֹפְלֵג מְאֹד, אֵישׁ אֲשֶׁר לֹא הִסְתִּיר מִכָּל חֲלָקֵי הַתּוֹרָה וּבְמִסּוֹרוֹת חַכְמֵי תֵימָן. שָׁנוֹן בְּתִשְׁבּוּבוֹתָיו, שׂוֹלֵף מִיד

על כל מנהגי ומסורות יהדות תימן וכן פיאר את ארון הספרים של אוצרות חכמי ורבני תימן, כשהוציא לאור את סדרת הספרים 'שולחן ערוך המקוצר' ועוד ספרים רבים.

בנושאים אלו של מנהגי ומסורות יהודי תימן, נחשב הרב שליט"א יחיד בדרא, כמו גם בפעולותיו הרבות לחיזוק מסורת ומנהגי תימן בארצנו. בנוסף להיותו גאון בתורת גאוני תימן, הרי שהוא נמנה על תלמידיו הגדולים של מרן הגאון רבי שלמה זלמן איזעראך זצוק"ל, למד בישיבתו, ודלה וינק מכאר תורתו. כן שימש הגר"י רצאבי שליט"א שנים רבות בבית דינו של מרן הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצוק"ל.

הרב רצאבי שליט"א, הינו בנו של הגאון הצדיק מארי נסים זצוק"ל, ששימש



ארץ תימן תצלום משנת תרס"א

גִּלְתֵי יְהוּדוֹת תֵימָן שֶׁהִחֲלָה מִיּוֹם הוֹרְבָן בֵּית רֵאשׁוֹן, שִׁמְרָה בְּמִשְׁךְ לְמַעֲלָה מֵאַלְפִּים שָׁנָה עַל הַמְּסוֹרֵת הַיְחִידוּת עֲתִיקַת יוֹמֵן. בְּשִׁלְשֵׁת הַדּוֹרוֹת וּבְמִסְפָּרֵי רַת יִשְׂרָאֵל, נִשְׁתַּמֵּר מְקוֹם שֶׁל כְּבוֹד לְמִוִּרְשַׁת יְהוּדוֹת תֵימָן הַמְּפֹאָרָה, בְּמִיּוּחַד הוֹדוֹת כֶּךָ שֶׁהֶצְלִיחוּ לְשַׁמֵּר כְּנֻחַ אֵת מְנַהֲגֵיהָ וּמִסּוֹרוֹת הַלְּבוּשִׁית מְבִלֵי שׁוֹם שְׂיֹנֵי חוּץ שְׂהוּא, לְעַל שִׁיתְעַמְעֵמּוּ בְּחֻלּוֹף שָׁנִים כִּה רַבּוֹת.

משך דורות למדו ולימדו בגולת תימן את התורה. אבות העבירו לבניהם את המסורות בקפדנות בצורתן המקורית. יהודי תימן בשמם, לשונם ולבושם האותנטיים, בהליכותיהם ובמנהגיהם המוקפים, מחזירים אותנו שנים רבות אל העבר המפואר של עמנו בטרם גלינו מארצנו. עדת יהודי תימן, דומה כי הינה העדה היחידה בה לא חלו שינויים ותמורות משך כל ימי מגוריהם בארץ תימן, עד העליה לארץ הקודש. ותופעה מופלאה זו, מביאה רבים לתהות, כיצד הצליחה העדה הקדושה הזו לשמר במשך אלפי שנים בדביקות ובנחישות את מסורותיה ומנהגיה, בדיוק רב ומבלי לוותר על שום פרט, בגלות מרה שכללה רדיפות מהמוסלמים, עוני ומחסור, וניתוק כמעט מחלט מהעולם היהודי.

מי שחיוק ביותר את שמירת התורה והמנהגים בדורות האחרונים בקרב בני יהדות תימן שנותנו נאמנים לה' ולתורתו, היה הגאון הצדיק, מוהר"ר מארי יחיא צאלה זצוק"ל, הנודע בכינויו המהרי"ץ, שהיה מגדולי רבני תימן לפני המלכה ממאיתים שנה, שנולה בשנת תע"ד ונלב"ע בכ"ח בניסן תקס"ה. דמותו הגדולה והרוממה, בולטת וחשובה בקרב רבני תימן, והוא הפך במרוצת מאות השנים למנהיג הרוחני של כל יהודי תימן.

מכל גלילות תימן זרמו אל המהרי"ץ שאלות וספקות בענייני הלכה מגוונים, ואת תשובותיו לשאלות הרבות שהופנו אליו כינס בספרו 'פעולת צדיק' שהינו המקור החשוב ביותר לתולדות יהודי תימן, בהיותו מקף תחומי ידע שונים ומגוונים מעולם ההלכה, המנהגים ותיאור חיי הקהילה. חיבור נוסף שלו, שהפך למקובל ופופולרי עד מאוד בקרב יהודי תימן הינו הפירוש 'עץ חיים' לסידור התפילה התימני — הנקרא עד היום 'תכלאל עץ חיים', עליו מבוססים עד היום כל הסידורים בנוסח 'בלאדי'. מלבד חיבורים אלה חיבר מהרי"ץ עוד ספרים בענייני הלכה ובמסורת המקרא, בין השאר נודע חיבורו על תולדות יהודי תימן בשם 'מגילת תימן'.

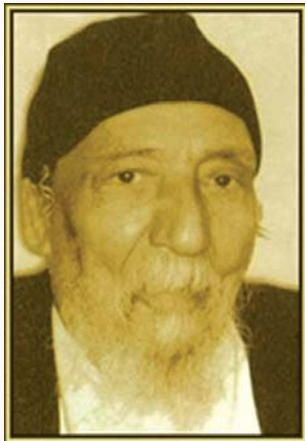


כדי ללמוד על מורשתה הכבירה של יהדות תימן בכלל, ועל פעליו הגדולים לתורה וליראת שמים ועל הרבצת תורה של המהרי"ץ, סרטו למעונו של הגאון הנודע רבי יצחק רצאבי שליט"א, מגדולי הפוסקים בעדת תימן, ראש מוסדות ובד"ץ 'פעולת צדיק' בבני ברק, וממקימי עולה של תורה ביהדות תימן המעטייה, אשר מצודתו התורנית פרוסה

צפון ובואי תימן



חתימתו של כמוהר"ר מארי יחיא צאלח זצוק"ל - המהר"ץ, כפי שחתם על שטר כתובה. הגר"י רצאבי שליט"א בספרו 'טופס כתובות' עמו' רמ"ח'רמ"ט פענח את החתימה המטוסלסת: 'הצעיר יחיא בן יוסף צאלח יצ"ו ס"ט' וביאר בארוכה את אופן חתימתו וחתימת רבני תימן



מגדולי חכמי תימן הגאון הצדיק חכם מארי ניסים רצאבי זצ"ל אביו של הגר"י רצאבי שליט"א

הוא נתמנה לרבם ש"פ בני תימן מצעירותו?

"בצעירותו עסק לפרנסתו במלאכת הצורפות, כמנהג רבני תימן שהתפרנסו ממקצוע כדי לא להטיל עצמם על הציבור. בשנת השלושים לחייו עזב את מלאכת הצורפות ועסק בכתיבת ספרי תורה ומגילות, מפני שמלאכה זו נקיה יותר. בהיותו בן 43 שנה יצאה חכמתו ונתפרסם שמעו בכל המדינות, ונבחר להיות ראב"ד ומורה צדק בעיר הגדולה צנעא וכל גלילות תימן. מכל קצוי הארץ הקרובים והרחוקים הריצו לפניו שאלותיהם, והוא בתשובותיו היה מאריך ומברר בכל מאמצי רוחו להוציא דין אמת לאמתו, בעיון עמוק ובקיאיות עצומה בכל ספרי הפוסקים שהגיעו לידי, עד שהוכרה מסכותו בכל רחבי תימן ללא עוררין."

ראש רבני תימן

במה נתייחד המהר"ץ ש"פ בני תימן נודים אחריו ואחר פסקיו ומנהגיו? הלא גם לפניו היו רבנים גדולי תורה והוראה שישמרו על המנהגים ככבת עיניהם. כמה נתייחד המהר"ץ?

"מהר"ץ, כשנתמנה לראב"ד ומורה צדק לכל גלילות תימן, ייסד תקנות טובות והנהגות ישרות, להעמיד מנהגי תימן על

בוריים. הוא התפרסם כגאון רבני תימן ותפארתם, וישמענו אליו כל ישראל, שאחרי פסקיו והכרעותיו הולכים כהלכה למשה מסיני. כמוהו לא היה בתימן, ואחריו לא קם, שזכה ברוחב דעת ובניה



הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א בנועם שיחו על שרשרת זורות מפוראה של מסורה בבורה

שימו לב, כי ההשכלה האורורה שהכתה באירופה במאות השנים האחרונות – לא הגיעה כלל לתימן, ורק בשנת תרע"ד החלו ניצנים ראשונים לחלחל ליהודי תימן, דבר שיצר בסופו של דבר את ה'ידרעים'."

"ככלל – מטעים הגר"י שליט"א – חכמי ורבני העדה הקדושה לימדו והרביצו תורה והלכה בבני קהילותיהם. סביב כל חכם התקבצו כל בני הקהילה והיו שומעים ממנו בדקדוק רב את הדרך אשר ילכו בה, כך שהמסורת הועברה בהעתק מושלם ללא כל שינויים. ואף שהרבנות התורה לא היתה במתכונת של ישיבות לבחורים כפי שהיה בשאר חלקי העם היהודי על פזורותיו השונות, אך ראשי המשפחות ובניהם היו מקבלים את תורתם מהחכם שהנחילים כפי שהוא קיבל מרבו, כך דור אחר דור. ומי שחוקק ביותר את מסורת זו במאתיים השנים האחרונות, הוא הגאון הצדיק מארי יחיא צאלח זצוק"ל, בהרבצת תורתו ובספריו הבהירים."

אורו של המהר"ץ שהאיר על תימן

מארי רבי יהודא צאלח זצ"ל – המהר"ץ – נולד בחודש חשוון שנת תנ"ד לאביו הצדיק מארי יוסף זצוק"ל תלמיד חכם וירא אלוקים, בנו ש"פ הגאון הצדיק רבי צאלח בן יחיא זצוק"ל, מחבר ספר 'פרי צדיק', ולאמו הצדקנית בת הגאון הצדיק רבי דוד קאפה זצ"ל. בניו ואב ביישראל צנעא בירת ארץ תימן, עלה ונתגדל מהר"ץ, עד שלימים יצא טבעו בעולם.

מספר הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א: "על הולדתו של המהר"ץ מסופר, שאמו התפללה כל הימים לה שתוכה ובנה יהיה תלמיד חכם שיאיר את עיני ישראל בתורה. כאשר נולד בנה, לא היה קץ לאושרה של האם ולקחה את הרוך הנוגל, הניחה אותו בחצרה, תחת רקיע השמים ועל ידו שמה פך שמן, ועמדה להתפלל אמרה לפניו: 'רבנו של עולם, עשה למען שמך הגדול והקדוש, ויהיה הבן הזה תלמיד חכם גדול, ויצא שמו וטבעו בעולם, וצדיק יסוד עולם. עשה למען שמך, עשה למען ימין, עשה למען תורתך, עשה למען קדושתך. באותה שעה הקיפה את הילד והשמן שבע פעמים, ומיד ירד ניצוץ של אש מן השמים ונכנס בתוך פך השמן, והבינה שהתקבלה תפילתה עמדה והשתקה את השמן לילד."

"ואכן מילדותו ניכר בגדולתו ובצדקותו בהתמדתו ובחריפותו, ולא הניח מקרא ומשנה ותלמוד, הלכות ואגרות, זוהר וקבלה, שלא למד. ארבעים יום התענה כדי להעמיד טעמי תורתנו הקדושה על אמתתם. תחילה למד אצל זקנו כמוהר"ר צאלח בן יחיא, ואצל זקני הדור כמוהר"ר יחיא קראני כמוהר"ר סעדיה קטעי. כשגדל היה תלמיד חבר לשני גדולי הדור, כמוהר"ר דוד משרקי וכמוהר"ר יחיא הכהן עראקי."

יתירה, וזיכה את הרבים בעמלו וגייעו. השאיר אחריו ספרים חשובים, כגון: 'עין חיים', 'שו"ת פעולת צדיק', 'זבח תורה', 'שערי קדושה', 'שערי טהרה', 'חלק הדקדוק' ועוד. הוא היה אילן שהכל בו, עניו וחסיד. לימד גדולים וקטנים, אנשים ונשים. ליבו פתוח כאלום. עשה שלום בין איש לאשתו, בין אדם לחבירו, ובין ישראל לאביהם שבשמים.

"את כל עניני הקהילה הנהיג ביותר ובאמת, כעונות חן ובאהבה מופלאה באופן יוצא מגדר הרגיל, ושמו נישא בהערצה בפי כל. המעיין בתשובותיו יראה גודל דאגתו לעם הקדוש, איך באהבה ובחמלה רבה מדריכם לילך בנתיבות הישר ומקרב ליבם לאביהם שבשמים. פעל גדולות ונצורות להעמיד הדת על תילה ולחזוק קהילות עם ה'. תיקן הרבה תקנות ועורר ומחה על פרצות שהיו בזמנו. במקום שהיה רואה שאחד מבעלי הדין נותן כתף סוררת ויש חשש חילול שם שמים על ידי שיפנה לערכאות של-גויים וכדומה, היה מתאמץ לפשר בין בעלי הדין ולהשקיט את אש המחלוקת. היה נזהר מאד להתרחק ממחלוקת. היה נושא עול הצבור וטרוחו, בפרט באותה תקופה שרבו השינויים וחילופי מנהגים עד אין מספר בקהילות תימן, ולעומת כל זה היה מהר"ץ ראש וראשון מכל חכמי הזמן שהיו או שיקדמו לו, בשיטתו כחומה נשגבה שחלילה לעזוב מנהגי הראשונים."

מוריס הגאון הרב רצאבי שליט"א: "כל הלומד בספריו של המהר"ץ יראה באיזו ענוה ובאיזו יראת כבוד הוא דן בספרי הפוסקים. גם אם יהיה מאחרוני האחרונים ואפילו מבני דורו. ואף כשמיני או חולק עליהם, הוא מקדים לומר בענוה ויתירה, ואני עפר רגלי, או יאחר לחיכת עפר רגלי, או ביטוי ולי עבדו קש, וכהנה רבות. המהר"ץ חלק כבוד הרבה אף לחכמים שבדורו שהיו צעירים ממנו ונזהר לשמור על כבודם. לא חס על כבודו ואף את החולקים עליו כיבד עד למאד. ולא בכדי נתקבלו הוראותיו על הכל. והיה גדול בחכמת הקבלה ובעל מופת לרבים."

"אולם למרות ענותנותו המופלגת, במקום שראה חילול שם שמים וביזוי כבוד התורה, לא נשא פנים לאיש והיה תקיף על למאד עד כדי נידוי ושמטא, וכגיבור איש מלחמה יעיר קנאה נגד המתפרצים בעם. ואף אם ראה לאיזה חכמים בדורו שהורו שלא כהלכה, לא נרתע מלמחות בהם ולהוכיחם על פניהם, לרוב הדרתו ודאגתו לשמירת הדרי התורה ומצוותיה. כרועה עדרו ירעה, כואב את כאבם ומצטער בצררתם. וה' עמו, שדבריו היו נשמעים על הכל, ובכל אשר פנה השכיל והפעיל. אשרי הדור שזכה שמהר"ץ עמד בראשו."

אמרנו, כי לפי הוכרז לנו המהר"ץ היה מורו לא רק בתימן, ומצאנו שהוכירו אותו בספרי רבותינו שמקום מושבם לא היה בגלילות תימן. "המהר"ץ עמד בקשרים עם בית-הדין במצרים. שם עמד בקשרה של תורה עם הגאון הנודע רבינו החיד"א, שהיה בן דורו. כן היו לו קשרים עם מרכימי יהודים



הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א מגיש את ספרו שו"ע המקוצר למרן הגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל

שלוחיהם מכל הארצות, מתמין ומזרח וכו' ואשכנז וצרפת וכו' ועומדים לפנינו בענייני שאלותיהם וספיקותיהם. השבחים הרבים שכתב להם הרמב"ם בתחילת איגרת תימן, מפורסמים. וכן ידוע מה שכתב עליהם הרמב"ן באיגרתו לרבי צרפת: 'כי שמענו ממגידי אמת שבכל ארצות מלכות תימן, קהילות רבות עוסקים בתורה ובמצוות לשמן וכו'. הדברים מפורסמים, שלמרות הניתוק, המרחק, והדרך הקשה – שמרו יהודי תימן על קשר תורני עם שאר יהדות העולם, ובשאלות קשות בהם נתקלו הריצו אגרות לכל חכמי ישראל'.

"אחד הנוסעים המפורסמים שביקרו בתימן הוא רבי יעקב ספיר, שביקר בתימן בשנת תרי"ט, וכתב על ביקורו בתימן ספר בשם 'אבן ספיר'. ר"י ספיר הוכיח ברישומיו בארוכה את חכמי תימן בהם פגש, ובהם הראב"ד דצנעא, רבי יוסף אלקארה, 'חכם גדול בתורה וביראה ובחכמת הקבלה, וגם מדיעיות הנהגת העולם והנעשה על פני תבל וכו', והוא מתנהג בסלטול רבנות כראוי לאיש גדול היושב על כסא דין לכל הארץ הזאת. גם נמצא אהו ספרים רבים יקרי הערך אשר אָצרו אבותיו הרבנים ואשר אסף גם הוא, הארץ ההיא'. וכן את 'הרב הגדול חסיד ועניו מארי יחיא, אדם גדול מלא תורה וחכמה ויראת ד'..."

ייחודיותם של מנהגי תימן

מה מייחד מנהגים אלו של יהודי תימן, משאר עדות ישראל?
מפרט פוסק רבני הגר"י שליט"א: "הדבר הבולט ביותר במנהגי תימן הוא, שכל הנהגתם מבוססת על ההלכה הצרופה על כל דקדוקיה. הרי לא היה בכל העולם כמו קהילות קודש תימן, שכל הנהגתם הושתתה על יסודות ההלכה. ואכן בומננו, כשרוצים לבדוק איוו הנהגה אם היא נכונה, מתבוננים כיצד היינו עושים דבר זה בתימן. או בלשון תמימה: זכיה לא היינו עושים בתימן כך? בבחינת כזוה ראה וקדש'. סח לי פנים תלמיד חכם אשכנזי בבדיחותא, כי יש לו ראה שהגייה האשכנזית היא הנכונה על פני הגיית שאר העדות, מפני שהגיית התמינים דומה ביותר להגיית האשכנזים, ואם כן ודאי שזו הגייה הנכונה. וכך בכל נושא וענין."

"המנהג התימני הוא הדומה ביותר למה שהגנו בזמן חז"ל, הגאונים והראשונים, כפי שאנו רואים באריכות בהרבה ענייני הלכה שחקרנו אחר שורשי מנהגי תימן. בחסדי שמים וכינו להשתתף לאחרונה ביסוד כוללי יום שיש בהם שוקדים על תלמודם ארכים מפולגים הנמנים על עדת תימן, ולומדים סוגיות

"במחצית השניה של חייו החל לערוך את חיבוריו המפורסמים, בד בבד עם הנהגת הקהילה ועול טרדות הכלל והפרט. כבר בשנת ה'תקל"ט התאמץ ושלה כמה פעמים לארץ הורו הקרובה לתימן להפיס את ספריו 'זבח תודה' על שלחן ערוך הלכות שחיטה וטריפות, ושו"ת 'פעולת צדיק'. בשנת ה'תקס"ה ביום שבת קודש סדר קדושים במנחה, כ"ח ניסן, נקרא מהרי"ץ אל על לחיי נצח, זקן ושבע ימים, בהיותו כבן תשעים שנה."

מי היו בניו של המהרי"ץ? האם המישכו אחריו ברבנות תימן?
"למהרי"ץ היו כמה בנים: רבי אברהם, רבי יהודה ורבי יוסף. המפורסם שבהם הוא בנו הגדול הגאון רבי אברהם, שאביו המהרי"ץ מזכירו הרבה פעמים בחיבוריו. וכבר בחייו לעת זקנותו, מניהו להיות השוחט והבודק רבים בבית המטבחיים הציבוריים במקומו, תפקיד שהיה מסור בתימן בדרך כלל לגדולי רבני הדור בלבד. לאחר שאסף מהרי"ץ לבית עולמו, שימש בנו רבי אברהם ראב"ד תחתיו כמה שנים, ושבע מתשובתו בהלכה נספח בסוף שו"ת 'פעולת צדיק' של-אביו.

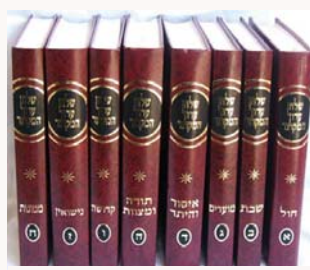
תלמידים רבים למדו לפני מהרי"ץ, וכמעט כל גדולי הדור שקמו אחריו היו תלמידיו. מהמפורסמים שבהם שהמישכו להנהיג את הקהילה אחריו הם בנו הגאון רבי אברהם, והגאון רבי יוסף אלקארה זצ"ל, ששימש ראב"ד אחר פטירת הגאון רבי אברהם זצ"ל. כן היה מתלמידיו הגאון רבי דוד רצאבי זצ"ל ועוד."

הקשר עם שאר יהדות העולם

מה היה הקשר התורני של חכמי תימן עם שאר חכמי ישראל שדרו בארצות אחרות?
"בכל הדורות קמו בתימן חכמים גדולים ומרכזי תורה, מחברי ספרים וכן בתי דינים, שעמדו בקשר רציף של שאלות ותשובות עם מרכזי התורה הקרובים להם, כגון: לבבל בזמן הגאונים; למצרים בזמן הרמב"ם ובניו; וכן היה קשר עם חכמי ירושלים. וכבר כתב רב האי גאון בתשובה: 'אתם יודעים כי בארבע פינות נכנס בלבכם להחזיר התורה לישנה, שבה לה, ושולחים



חכמי תימן בלימודם תצלום משנת תרפ"ח (ע"י אפרים משה ליליאן)



סדרת הספרים המפוארה 'שולחן ערוך המקוצר' הלכות ומנהגי בני תימן שהו"ל הגר"י רצאבי שליט"א

והמפורסמת ביותר בכל תימן, ולכן נקראה גם כן בסתם 'הישיבה הגדולה', או 'הישיבה הכללית', או 'הישיבה'. בישיבה זו ישבו ועסקו בתורה כל יום אחר סעודת שחרית עד קרוב לסעודת הצהרים. שם גם היו נושאים ונותנים בשאלות המתעוררות, ובדיני-תורה קשים ומקרים מסובכים שהופנו אליהם מכל קצוי הארץ, ומשם יצאה תורה והוראה לכל גלילות תימן. מהרי"ץ עמד בראשות ישיבה זו עד סוף ימיו, ומני אז היא נקראת על שמו, 'ישיבת מהרי"ץ'.



חכם מארי ניסים רצאבי זצ"ל בלימוד עם נכדיו מימין בנו הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א

שונים ברחבי העולם, בהודו, וכמובן בארץ-ישראל. המהרי"ץ זכה להערצת בני דורו, כמו גם רבי יעקב ספיר שביקר בתימן לפני כמאה ושישים שנה מעיד עליו בספרו: 'היה גדול בחכמת הקבלה, מופת לרבים, גם סופר מהיר ואומן היה'.

ישיבת מהרי"ץ שנחרב ונבנה מחדש

מה היה סיפור החרבת בנין בתי הכנסת שהורשע ציוה להחריב ועמדו בהורבנם שלוש שנים, ובהשתדלות המהרי"ץ נבנו מחדש?

"בשנת תקכ"ב גזר מלך תימן להתריב כל הבתי כנסיות שברובע היהודי בצנעא. ונתפורו כל הקהל להתפלל בבתי. בתי הכנסת שבתימן היו מרכזי התורה והורו, שמלבד היותם מקום תפילה, קבעו בהם כל לימודיהם. כל העם מקצה, נער וזקן, קטנים וגדולים, חכמים ופשוטי עם, היו נאספים שם והוגים בתורה יחד בחבורה. העיר צנעא הייתה מרכז הרוחני של-יהדות תימן, מלבד סדר הלימוד הקבוע, היו מתקבצים בה גדולי הרבנים וקובעים לימודם בכמה בתי כנסיות ידועים – אחר סעודת שחרית כל יום כמה שעות.

"חורבן זה הדיאב והשפיל את הקהילה עד עפר, ומהרי"ץ לרוב צערו חיבר על מאורע זה כמה קינות. בתי הכנסיות נשארו בתרובן כמשך שלושים שנה עד מות המלך, ובנו שמלך תחתיו, נתפסים ברצוי כסף ותמורת שוחד רב, ליתן רשות לשוב ולכונן הריסותיהם.

"בית הכנסת הגדול והידוע נבנה מחדש ונודע בשם 'כניס בית צאלח' על שם משפחת צאלח אבותיו של המהרי"ץ שידסוהו בשופם מגלות מועז. בעליו של בית הכנסת, מבני משפחתו של המהרי"ץ, מכרוהו קודם חרבן בתי הכנסיות לנשיא השר שלום עראק, ובעודו תחת רשותו התרחש חורבנו. לאחר שניתנה הרשות לשוב ולבנות את בתי הכנסיות, כבר נפטר השר שלום עראק, ואיראז קם מהרי"ץ ואזר חיל, וקנה מיורשי השר את כותנם בבית הכנסת, וחזר ובנאו מממונו ברוב פאר והדר, והוא כבר לעת זקנותו.

"מהרי"ץ קבע ישיבה בבית כנסת זה, ונתקבצו לשם גדולי רבני הקהילה, עד שנתקיימה שם הישיבה הגדולה

תשובת רבינו הרמב"ם שכתב לחכמי תימן שנתגלתה לאחרונה

שגם כשכתב הרמב"ם את חיבורו 'משנה תורה' בלשון הקודש, למרות הפלגת צחותו ובהירותו, מכל מקום ניכר בו לפרקים חוקים עיקבות לשון ערבי, מאחר שהיה הרמב"ם מורגל בו מאד. והרחבנו על כך במאמר 'אופן המרכיב' (במבוא לספר 'רכב אלוקים' למהר"י ונה פרק ב' דף כ"א)

"חידוש גדול במיוחד הרווחנו מתשובת הרמב"ם הלזו, להביק ולהשכיל טעם שנהגו בתימן כל הדורות להחירי חמאה שנתבשלה על ידי גויים, שנראה נגד הלכה מפורשת שכתב הרמב"ם בחיבורו (פרק ג') ממאכלות אסורות הלכה ט"ז) החמאה שבישלו אותה גויים אסורה משום גיעולי גויים יעו"ש. וכבר יישב על מרכה זו גאון ערנו ותפארנו מהרריץ ז"ע בשורת 'פעולת צדיק' (חלק ב' סימן ק"פ). ויצא כנוגה צדקו של מהרריץ זצוק"ל, אשר נאמן הוא ונאמנים דבריו, כי מתוך תשובת הרמב"ם הזאת, יש לנו ללמוד בעליל מדוע החירו, שזה כנראה יצא לקדמוניו מתוך מה שהשיב כאן הרמב"ם."

המהרריץ ידע מתשובת הרמב"ם

"בהקדמה לתשובה זו, כתבנו, כי יש לתמוה ולהפתלא איך נסמרה ועלמלה התשובה החשובה הזאת מנגד עיני הבדולח של מהרריץ דכל רז לא אינס ליה, הוא ושאר כל רבני תימן עד היום? בפרט אם אכן היא נשלחה לתימן, הרי שמהר"ר יוחנן מזרחי העתיק אותה בזמנו לפני כארבע מאות שנה למשמרת, ומהרריץ ומהר"י משרקי שדנו בזה אחרי כמאה וחמשים שנה, ולא עלה על דל שפותריהם סברא זו, ולא מקורה שהיא תשובת הרמב"ם. והא כיצד לא נתגלתה לנו רק כיום הזה, אחרי ארבע מאות שנה מאז. ומדוע אין העתקות נוספות ממנה?"

"והאיר הש"ת את עיני במבונתי נכון ועצוב לתמייה זו, ע"י מצאתי והתבונתי בתוך מה שנכרך מצורף באותו קובץ כת"י של מהר"ר יוחנן מזרחי, קונטרס נוסף כת"י של ספרא רבא דאורייתא מהר"י כשרי זע"א, שהוא כן דרוג, הכולל כל מסכת חולין עם פירוש המשנה להמב"ם כערכי ומסיים בסופו בזה"ל: 'סליקא לה מסכת חולין בס"ד במעלי שבא, חמשה יומין לירח אדר, שנת אתתקכ"ט שנין לשטר (היא שנת השיע"ח ליצירה) במאתא ... אלהבה... במלכותו על ארץ תימן, הרבה פשע ואשמה, ועינה ישראל וציערם ופיורם בכל המקומות עד לאין קץ. הרחמן יפרע ממנו ומכל אויביו ישראל וכו'. ספרא אבר בר נר השרוני יצ"ו ע"כ. הרי שבזמנו כעוה"ד פוורו היהודים על כרחם בכל מרחבי ארץ תימן פיור גדול ועצום, מעט בכל מקום, תחת אשר היו מעיקרא מכונסים בכמה מקומות מסוימים. מעתה אין מקום לשאלה, כי כשנתפזרו היהודים בעוה"ר, נתפזרו ממילא עמהם גם ספריהם, וכנראה הספר הזה הגיע למקום נידח ונשכח."



כת"י מיוחד זה מתשובת רבינו הרמב"ם, נרפס בקובץ הנ"ל באדיבות בע"ה הבתי"ר ר' שניב מהפוד מראש העין, העוסק שנים רבות בהדפסת תורת רבני גאון תימן ז"ע. התשובה עומדה בהארות, השוואות ומקורות ע"י ברישיתו הגאון רבי יצחק רצאבי ש"ש"א, עי"ש ותמצאו מרותק. בהודמות זו אבינו תודתי ל"הרה"ג רבי אביחי שרעבי ש"ש"א עורך הקובץ 'דברי חפץ', שסייע בעדנו להביא גילויים מיוחדים אלו לטובת קוראי 'המודיע', חן חן לו. טוביה פריינד



העתק תשובת רבינו הרמב"ם ז"ע בענין גבינה וחמאה של גויים שהועתקה בתכריך כתביו של חכם מארי יוחנן מזרחי זצוק"ל מרבני תימן לפני כ-400 שנה שנתגלתה לאחרונה

(מורח ומערב, ספרד וצרפת) וכל כי האיי גוונא. זולת אולי דבר אחד המיוחד לאין, שכוחב (שתי פעמים) פירוש המשנה שלנו, אף שאותם דברים נמצאים גם בחיבורו 'משנה תורה'. שמע מינה כי זה היה עדיין קודם כתיבת חיבורו, ועכ"פ קודם שהפיצו בריב"ם."

מי היו השואלים? ולמי הופנתה התשובה?

"נוסח השאלה לא הובא, לכן לא ידוע לנו מי הם השואלים ומאיו ארץ. רק מזה שהרמב"ם עונה לשאלה בלשון רבים, משמע שהשאלה הגיעה מכמה תלמידי חכמים אשר נועדו יחדיו לשאול את פיו על מה שנסתפקו בפתגמא דנא, אם אכן גבינהם של גויים וחמאתם אסורות, ומה טעם הדבר. ואם נכונה הטענה ששמעו כי החמאה מותרת, ממה שמצינו כי רבי ובית



הגר"י רצאבי שליט"א מציג לגר"ח קנייבסקי שליט"א את תשובת הרמב"ם שנתגלתה לאחרונה

דינו החירו את השמן. "התשובה לפנינו בלשון הקודש, ולא מצאתי בה עיקבות של לשונות מגומגמים וכיוצא בזה אשר יעידו ויגידו שהיא מתורגמת מלשון ערבי, וכנראה נכתבה מעיקרה על ידי הרמב"ם עצמו בלשון הקודש. ואולי מפני שאת השאלה כתבו לו בלשון הקודש. וחיזוין

אחת היצירות המפוארות היוצא מבית מדרשו של הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א, הוא הקובץ התורני 'דברי חפץ' היוצא לאור פעמיים בשנה, ניסן ותשרי. הקובץ יוצא לאור ע"י בית ההוראה 'פעולת צדיק' כחלק מפעולותיהם הכבירות של מוסדות 'יד מהרריץ' להשבת עטרת אבות לתפארתה בהדרתה ובטהרתה.

הוצאת הקובץ בהוצאתו ובהכוננתו הבודרה — והוא מדרש את מנלת וחשיבות הופנתו: "קובץ זה הינו תל תלפיות, אשר ענייניו כל אלו צפיות, לליבון עניינים המתחדשים ומתגלים. הפוך בה והפוך בה והגי בה ודכולא בה. גם יעלה כאן קצת מזור ותורפה ונאולה פורתא לתורתם של גאון תימן ורביה זצוק"ל לדרוותיהם, אשר רובי תורתם מונחים בעוה"ר בקרן זוית, מחמת שרובם ככולם עודם בכת"י. מאות ספרים שחיברו בכל חלקי התורה, לא שופתם עינם של רוב לומדי התורה בזמנינו, וכפעם בפעם אנו מופתעים מהתגלות ספרים חדשים אשר היו מוצנעים. ובקובץ זה לכל-הפחות יובאו מעט מפניניהם, ישוטטו בהם רבים שישאו ויתנו בהם, ויתעודדו ללכת בדרכיהם ובצביכותיהם."

ואכן במשך השנים קובץ זה שימש כבמה לתורתם של גאון עולם חכמי תימן ולהביא מהיבוריהם אשר לא שופתם עין הרפוס. וביניהם ניתן למנות מלבד עשרות עניינים בחלק א"ח והלכות שבת ויו"ט, גם הובאו עשרות עניינים בשאר חלקי הש"ס: פתיחה להלכות שחיטה לאחד מקדמוני תימן מוזמן של מנא רבינו היבית יוסף, שאף זכה לעלות לא"י ולישב ביישיבתו, הלי"ה כמהר"ר יחיא חלקי הארי ז"ע. תשובה ארוכה ועמוקה בדן גט על נאי שנדיונה לפני כ-180 שנה בין גדולי חכמי תימן ז"ע. תשובות שונות בהלכות קידושי קטנה, מזונות אלמנה, שותים שהתעוררו, סדרי כתיבת הגט על כל פרטיו, ביטול מודעות, ביורוי שמות נשים בגיטין ועוד. וע"י כך מבידוך שמועתיהו כי מדרשא, להורות לב הוגי התורה ועמליה.

החידוש הגדול שצנעו הדים בדוכ"ל תורה

הדוראה לאחרונה, היה נייר של תשובת הרמב"ם שנכתבה ליהדות תימן. בניצחם שיה עם הרב רצאבי שליט"א ביררנו אודות גילוי נדיר זה. וכך היו הדברים:

"הקרה ה' לפני בהשגחה פרטית, מרגלית יקרה וחשובה אשר לא שופתם עין הדפוס עד היום, תוך קובץ כת"י שכן נרשן מנגיזי חכמי תימן זע"א, תשובת שאלה לרבינו הרמב"ם ז"ע בענין גבינה וחמאה של גויים, שלא נודעה ולא נידונה ולא נוכרה בשום ספר לפי מיטב ידיעתנו ובדיקתנו. תשובה זו, מליאה מון אל זן דברים חדשים, ונתבררו לנו ממנה עניינים רבים. מודעת זאת בשערם המצויינים בהלכה שיש בנושא זה אירכות גדולה ועמקות עצומה בש"ס ובמפרשים ובפוסקים הראשונים והאחרונים, ודנו בעניינים הללו הלכה למעשה לפי מה שנתחדשו חששות נוספים במשך הדורות."

דוכן מוצא הרב את התשובה

"מצאתי את התשובה הזאת תוך קובץ כת"י של כמהר"ר יוחנן (זכריה) מזרחי ז"ע מגדולי חכמי תימן לפני כארבע מאות שנה, מחבר ספר 'המזרחי' על הש"ס שכבר יצאו לאור ממנו על מסכתות ברכות ופסחים. כל הרגיל ומכיר בסגנונו דרכו והלך רוחו של רבינו הרמב"ם, ימצא שגם בתשובה זו חותמו טבוע עליה, ובכלל זה שמות החכמים שהוא רגיל להביאם (הגאונים, הרי"ף ורבינו ניסים) והאוצרות שהוא מזכיר

הגר"י שליט"א עונה בכאב רב: "כשנעצרו גליות ומנהג, ואכן, העלו בידם מציאות גדולות וראיות מפורשות שמהם עולה בבירור כיצד היה המנהג הקדום בעם ישראל. כך שירת תימן הצליחה לשמר את מנהגי ישראל באותנטיות וללא כל שינוי."

למרות זאת — מוסף הגר"י שליט"א — כי גם בארץ תימן עצמה לא נשתנו כל המקומות והמחוזות במנהג אחד בכל העניינים, אלא זה אומר ככה וזה אומר ככה, ומפורטים היו ההידיים בלמעלה

בניו ומיוסד לפי נוסח ומנהג תימן הקדום, ומאדך השאמי נוסה לנוסח הספרדים ומנהגיהם. רובם ועיקרם של השינויים הם במנהגי התפילות ונוסחאותיהן."

מורשת מפוארת שנופגמה דווקא בארה"ק

לצערנו, גם היום ישנם מבני עדת תימן שלא נהגים את המנהגים היחודיים שמאפיינים את הנדה, מה הסיבה לכך?

מאלף ישובים על פי רשימות בעלייתם לארץ. ולא עוד אלא שאפילו בערים הגדולות שמקובצים בהם יהודים רבים, מכל מקום, כמעט לא נמצא מנהג אבות. ככולם בכל הפרטים ומלשון ערבי, וכנראה נכתבה אמנם אז כשהיו שוקטים על שמריהם, כל אחד המשין במנהגו ללא שינויים נרגשים."

הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א מכאן לנו ומסדר לנו כפקודה מאלפת אורות שתי הקבוצות ביהדות תימן, ה'בלדים' וה'שאמיים': "ידוע שה'בלדי'



משפחה תימנית בעריכת סדר ליל פסח

משפחות תימן חוזרים לשרשים ולא זוכרים את מסורת אבות, הרי צעירים ל"שוע מסודר".
 גם בעבר היו שטענו, למה לנו רב ומורה, הלא אנשי המסורת אנחנו, מנהג אבותינו בידינו, לא נוז ולא נוזע הימנו? אכן, לא ידעו ולא יבינו כי בלא ידיעת ההלכה על ברייה, תהא המסורת חסרה. ובעצם זוהי בעצם שיטתו של גאון רבני תימן ותפארתם מהרי"ץ זצוק"ל [מורינו רבי יחיא צאלח], כי המנהג יסודות בהררי קודש, אך גם היא מסורה רק בידי גדולי ההוראה כי כבדת משקל היא. כך היא ק"ק תימן, עדת קודש מי מנה, איננה עדה אלא בתורותיה. את כל כוחה שואבת ויונקת מתורת האבות, אשר דבריהם יסודותם בהררי עז ומושחתים על אדני התלמוד והגאונים. ואף השבר אשר השברנו בעלייתנו ארצה, לא יתאחה בשום דרך, כי אם בדרך התורה, רק בזאת תרום קרנם בכבוד. צאי לך עדת קודש בעקבי הצאן, בהעמקת עיון בתור-תם הרחבה של רבותינו, ובשימת לב להנהגותיהם הקדושות של אבותינו. ורעי את גדיותיך, צעירי הצאן, יניקי וחכמי, על משכנות הרועים, רועי ישראל. ובה ותעוררי עורי.

הלבוש התימני

את הלבוש התימני האותנטי אנו לא רואים כיום כמעט, רק בודדים בחרו ללבוש כפי שהלבו אבותיהם בסערות תימן.

"כיום ללבוש את המלבושים הללו זהו דבר שאינו מעשי. הציבור הקדוש שלנו חובש רובו ככולו את ספסלי הישיבות הקדושות, ואין שום צורך להיראות שונה או מוזר רק בגלל שיכך לבשו בתימן, המנהגים והמסורות שאותם זכינו להנחיל ולהתדיר – הם רק דברים הקשורים לשמירת ההלכה ומיוסדים על אדני הגמרא והפוסקים. בהלכה לא מצינו מקור לצורת הלבוש המסויימת הזו, אף שאבותינו בתימן ודאי שהלכו כך ולמעלה בקודש. אך שוב, אנו איננו באים לעשות דברים שונים, אלא אך ורק לחזק את ההלכה והמנהג שקיבלנו".

זאת ועוד, עלינו לדעת כי הישיבות הקדושות קודמות להכל! זכינו להסתופף ולהיכנס בשערי עולם התורה, וגם כל ילדינו ותלמידינו מתחנכים במסודות תורה וחינוך, וח"ו לגרום למצב בו תהיה 'סתייה' כלשהי בין המנהג, הלבוש, או מה שלא יהיה – לבין סדרי הישיבה ואורחותיה. פנו אלי פעם קבוצה של בחורים מתחזקים שנכנסו ללמוד בין כתלי הישיבה בקרית מלאכי ואבותיהם נמנים על יוצאי תימן, ושאלתם בפיהם כיצד לנהוג בדברים מסויימים שנהגו בתימן, והשבתו להם בצורה הברורה ביותר: 'בישיבה תנהגו מה שנהגים בישיבה, והשיקול הזה קודם לכל דבר!'.
 עולי תימן בארץ ישראל ימים ספורים לפני שראשי המדינה העבירו אותם על דתם (צילום דוד אלדן לעי"מ)

אבותיהם, ועיקר המחזיקים במנהגי אבותינו ורובם הם דוקא תלמידי תלמידי של מהרי"ץ זצוק"ל. וכל מטרה-תינו שיראו את האור כי טוב, יטעמו מעט ההבש ותאורנה עיניהם, כי חיים הם למוצאים".
 ה"שולחן ערוך המקוצר", בנוי במתכונת 'קיצור שולחן ערוך' ובו סדורים דבר דבור על אופניו כל המנהגים המיוחדים של יהודי תימן על פי סדר השולחן ערוך, מבוססים על אדני קודש, על פי המסורת שהונחלו מחכמי תימן. ואכן, ברוך ד' ניכרת כיום התעוררות רבה בעדתנו".

בגבר שהכל היה בנוי בתימן על מסורת מוקפדת כולם ידעו את ההלכות על ברייה. אב"י במוני שהרבה מבני



ילדים לומדים תורה בחדר בריינדא עיירה במחוז עומראן כ-70 ק"מ מצפון לעיר הבירה צנעה בתימן



עולי תימן בארץ ישראל ימים ספורים לפני שראשי המדינה העבירו אותם על דתם (צילום דוד אלדן לעי"מ)

את מסורה זו ולהיות סמל של צניעות וקדושה".

מוסף הרב רצאבי שליט"א ומצביע בסיפוק: "בשיעורינו ובכוללים שנוסדו ע"י קהילתנו, זכינו לברך מקחם של ראשונים ולהעמיד את מנהגי תימן על דיוקם, כך בידינו עטיפת הטלית, ההגייה הנכונה, דיני שבת ויו"ט, ועוד אינספור מנהגים מיוחדים שנשמרו שנים רבות, וכיום זוכים לעדנה מחודשת ע"י צעירי העדה החפצים לצעוד בדרך האבות".

הרב גם חיבר את ה"שולחן ערוך המקוצר", וזכינו לפני עשר עשר לקבל את הספרים ולשבתן את המנהגים בכתב-בת מאמרנו. מה הביא את הרב שליט"א לחבר חבור מיוחד זה שו"ע לפי מנהגי עדת תימן?

"שליחותיהו דרבנן קמאי עבדינו, צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותיך על משכנות הרועים, אמונים ונאמנים אנחנו למסורת אבותינו ורבותינו חכמי תימן נשמח מנוחתם בגן עדן, אשר היו מימי קדם המיסדת על אדני פז, ועל צבא תהילתם גאון עוזנו ותפארתנו מהרי"ץ זיע"א אשר לאורו אנו הולכים, ובצילו אנו מסתופפים. עינינו הוראות במונינו עקב קיבוץ הגליות כאן בארצנו הקדושה אין רבים נטמעו במנהגי שאר קהילות ישראל, דברים אשר לא שערום אבותיהם ואבות



חכמי בני תימן בסדר ליל פסח

ופלטי. ניתן לשים לב בכיורו, כי השלטון השקיע מאמצים מיוחדים לבלול ולגרום לעזיבת הדת בעיקר ביוצאי תימן, הרבה מעבר לעולים שעלו לארץ מארצות ומעדות אחרות. הדבר ברור, שהייחודיות של התימנים בשמירה על המורשת הנעלית ועל המסורת על כל פרטיה ודקדוקיה – גרמו לשלטון להשקיע מאמצים רבים כ"כ בהעברתם על הדת".

"אני נוהג לומר תמיד, שנתקיים בנו מה שאמרו חז"ל: 'כל המקודש מחברו, חרב מחברו'. או לנו שבעונותינו מאז שעלינו לארצנו שלטה בנו ידם של מזידים עוקרי תורה. מלך עדות ישראל מציינים את התימנים, כעדה שקיבלה את המשבר הכי קשה. בעצם מה ההבדל? כולם פעם היו חרדים! אבל ההבדל הוא, כי מי שקלקל את התימנים, היו ראשי המדינה. אצל האחרים, העולים מארצות אשכנז או העולים מארצות צפון אפריקה, כבר היו בקיבים מקולקלים עוד בחוץ לארץ. ההשכלה הכתה בהם ככל פינה וחוללה שמות. חלק מהם כשעלו לארץ, כבר הורידו רח"ל מעל צוואריהם על תורה ומצוות. אבל התימנים באו לארץ הקודש, כעדה קדושה וטהורה, ללא פגע ונגע. אז בעצם, מי שהמדינה הכי הרעה לו, הכי הורידה אותו מבחינה רוחנית, הם התימנים.

"והסיבה העיקרית לקלקול שהיה בעדת התימנים, השורש לכך היה בעניין הקדושה. היתה פה בעיה קשה של קיצוניות. ארץ תימן, היתה ליהודים שבה מקום של מרכז קדושה וצניעות, בדיוק הפוך ממה שראשי המדינה ביקשו לקבוע. אם במקומות אחרים היו פשרות פה ושם, אצל התימנים זה היה ממש אחרת. ההבדל בין שם לבין כאן הברל שמים וארץ. לכן הורידו אותם מבחינה רוחנית בצורה איזמה ונוראה. מאיגרא שמוק לכירא עמיקתא. רבים נפלו. ומי שהחזיק מעמד, לצעירנו אלו היו ק מעטים".

החזרת עטרה ליושנה

מצייין הרב רצאבי שליט"א: "אט אט זוכים אנו בהשבת עטרת יהדות תימן המפוארה ליושנה, כשרבים מבני התורה יוצאי עדת תימן מאמצים את מנהגי העדה ודברים דרכי אבותיהם בעוז ובגאון. ברוך ה', כיום העדה התימנית פורחת, זה לא יעזור, לא יועילו אוצרות רשע, זה בעצם הנסיק של כל בני העדה שביקשו להמשיך את המסורה המפוארה. יהדות תימן, היו לה שורשים חזקים בקדושה וטהרה וצניעות, וזו העבודה: לבנות חזרה